

Lego, het einde van een monopolie

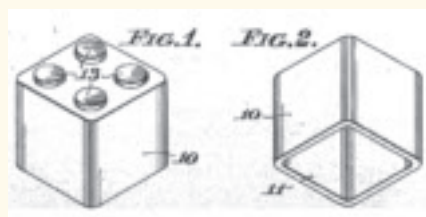
Ontelbare uren heb ik met Lego bouwstenen gespeeld. Wat een fantastisch speelgoed! Nog altijd kijk ik vol bewondering naar de nieuwste bouwdozen, die met enige regelmaat in de schappen van de speelgoedwinkels verschijnen.

Onlangs vernam ik dat aan Lego identieke bouwblokken van de Canadese firma Mega Brands Inc. op de Nederlandse markt gaan komen. Dat diverse spelers deze markt willen betreden, zal gezien de meer dan interessante marges weinig verassend zijn. Lego bouwstenen worden van de kunststof ABS vervaardigd. Terwijl de inkoopprijs van deze kunststof tussen de 1 en 4 euro per kilogram ligt, bedraagt de verkoopprijs van Lego 30 tot 90 euro per kilogram.

Maar met een blokkensysteem op de markt komen met exact overeenstemmende maatvoering, waarbij de bouwblokken naadloos passen en aansluiten op de blokken van het Lego systeem, mag dat eigenlijk zomaar? Is Lego niet beschermd tegen dergelijke namaak?

Ontstaansgeschiedenis

In Europa en in Nederland geldt het principe van vrije handel en mededinging, waarbij monopolies in beginsel worden geweerd. Dus in principe mag Mega Brands de blokken kopiëren, tenzij er intellectuele eigendomsrechten op de blokken rusten. Lego heeft vanzelfsprekend in veel gerechtelijke procedures proberen aan te tonen, dat op de bouwblokken inderdaad dergelijke rechten rusten. Om na te gaan welke rechten er op de bouwblokken rusten, is het goed in de ontstaansgeschiedenis van de bouwblokken te duiken. Het blijkt dat het eerste octrooi op bouwblokken met noppen in 1939 door de Engelman Harry (Hilary) Fisher Page (GB529580) is aangevraagd. Dit octrooi beschrijft vierkante bouwstenen met vier noppen.

Lego's voorganger, de bouwblokken van Fisher.

In 1944 (GB587206) heeft Fisher Page als uitbreiding hierop ook rechtshoekige bouwstenen met 2 x 4 noppen beschermd. Deze blokken werden in Engeland verkocht onder de naam *Kiddicraft*. Doordat de blokken echter aan de onderzijde geheel hol waren, was het onderlinge vastklemmen van de blokken gebrekkig. Hierdoor waren bouwwerken van deze blokken doorgaans niet erg stabiel. De Deen Godtfred Kirk Christiansen, zoon van de oprichter van de Lego fabriek, voegde aan de onderzijde van de blokken van Fisher Page een structuur toe, waardoor een verbeterd onderling vastklemmen van de blokken werd verkregen. Het basisoctrooi op dit verbeterde vastklemmen (DK92683c) werd in 1958 aangevraagd en liep uiteindelijk in 1978 af. Met het aflopen van dit octrooi liep ook de bescherming voor deze technische vinding af.

Creatieve vormgeving

Naast de bescherming voor een technische vinding kan er op een creatieve vormgeving auteursrecht rusten. Dit recht kan een vormgeving tegen namaak beschermen, in zoverre deze vormgeving een eigen oorspronkelijk karakter kent dat het persoonlijk stempel van de maker draagt. De basisblokken van Lego kennen gezien de oudere, qua vormgeving vrijwel identieke blokken van Fisher Page geen eigen oorspronkelijk karakter. Dus ook het auteursrecht lijkt een nabootsing van Lego niet in de weg te kunnen staan.

Een verdere uitzondering op het principe van vrije handel en mededinging is het modelrecht. Dit recht voorziet in een bescherming op een uiterlijke vormgeving, mits deze vormgeving nieuw is. Hier gooit het oudere concept van Fisher Page eveneens roet in het eten. Het modelrecht kan het nabootsen dus ook niet meer tegenhouden.

Vormmerk

Een andere uitzondering van de vrije handel, waarvan Lego gebruik heeft proberen te maken, is het zoge-

naamde vormmerk. In april 1996 heeft Lego een aanvraag voor een Europees vormmerk op het basisblok met 2x4 noppen in de kleur rood aangevraagd. Dit vormmerk is verleend, echter op verzoek van Mega Brands door het Europese merken- en modellenbureau (OHIM) nietig verklaard. Als reden werd hierbij door het OHIM aangevoerd dat 'het betrokken merk uitsluitend bestond uit de vorm van de waar die noodzakelijk was om een technische uitkomst te krijgen'. Bezwaar en beroep hebben dit oordeel niet kunnen wijzigen. Het merkenrecht biedt Lego dus ook geen uitkomst om tegen de nabootsing door Mega Brands op te treden.

Rest Lego als laatste strohalm een verweer tegen een onrechtmatige daad wegens een slaafse nabootsing van haar bouwblokken. Hierover is in Nederland na een voor Lego positief oordeel in eerste instantie, in tweede instantie eveneens negatief beslist. Het Hof in Den Bosch heeft geoordeeld dat het namaken van bouwstenen geen slaafse nabootsing is, die verwarringgevaar zou kunnen opleveren. Hierbij is het Hof van mening dat de uiterlijke verschillen in de kleur en de plaats van de naamsvermelding voldoende zijn om de producten uit elkaar te houden. Op 20 november jl. heeft de Hoge Raad in cassatie het arrest van het Hof bekrachtigd en laat hierdoor eveneens de vrije markt prevaleren.

Zuur voor Lego, het monopolie is voorbij. De vrije markt wint, derden mogen aansluiting zoeken bij de unieke marktpositie van Lego, zonder dat Lego zich hiertegen nog lijkt te kunnen verzetten.

Slechts vanwege subjectieve nostalgische gevoelens en vanwege sympathie voor een fabrikant, die met zijn producten toch voor een deel onze jeugd heeft vormgegeven, kan men met deze rechtsgang moeite hebben. De consument is bij deze rechtsgang daarentegen de lachende derde; de Lego-kiloprijs zal binnenkort aanzienlijk gaan dalen.

Ir. Hendrik de Lange, Octrooigemachtigde, Arnold + Siedsma, vestiging Enschede